
"Rola zabytków w kształtowaniu świadomości społecznej" - sesja w Lublinie

---

Ochrona Zabytków 28/1 (108), 74-75

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Była to pierwsza sesja krajowa zorganizowana w cyklu „Znaczenie kultury w procesie przemian społecznych” przez Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Oddział w Lublinie oraz Biuro Dokumentacji Zabytków przy udziale Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, w dniach 9—10 października 1974 r.

Przedstawiono na niej referaty (część została opublikowana przed sesją): Jerzy Remer „Społeczne znaczenie poczyniń konserwatorskich w XXX-leciu PRL”, Jacek Cydzik „Zabytki i mecenat w Polsce Ludowej”, Wiktor Zin „Zabytki jako czynnik stymulujący równowagę psychiczną współczesnego człowieka”, Adam Majczak „Psychiczne i biologiczne potrzeby człowieka w odniesieniu do jego środowiska”, Aleksander Wallis „Świat bez zabytków”, Krzysztof Pawłowski „Miasto jako zabytek”, Wojciech Kalinowski „Ochrona zabytków w programie budowy drugiej Polski”, Jan Piotr Pruszyński „Krajobraz w prawie i świadomości społecznej”, Andrzej Billert „Społeczne i kulturowe aspekty nowoczesnej doktryny konserwatorskiej”. Uzupełnieniem referatów były wypowiedzi konserwatorów zabytków wygłoszone pod wspólnym hasłem „Między teorią a praktyką konserwatorską”: Henryka Kondzieli, Mieczysława Kurzątkowskiego, Marii Sarnik i Krystyny Wichler-Jesionowskiej.

Bogata i nader interesująca wymiana poglądów podniosła temat wiodący ukazując go w wielości aspektów. Stało się to dzięki zaproszeniu szerokiej grupy uczestników (niemal 200 osób) reprezentujących nie tylko kręgi bezpośrednio związane z ochroną, lecz także specjalistów z innych dziedzin, a również użytkowników zabytków. Część wystąpień zgodnie z przewidywaniami ujęła problem z odwrotnej strony, analizując wpływ świadomości społecznej na ochronę dóbr kultury. Zgłoszono także szereg wniosków i postulatów o charakterze roboczym, co wynikało nie tyle z chęci poszerzenia problematyki, ile z braku platformy do wymiany poglądów służby konserwatorskiej (od trzech lat zaniechano organizowania dorocznego narad roboczych). Uchwała podjęta po zakończeniu dyskusji odzwierciedla w pełni wysoki poziom merytoryczny obrad, a także i charakterystyczne dla współczesnych tendencji kulturowych całościowe ujmowanie problematyki w szerokim jej kontekście. Waga tego dokumentu w pełni uzasadnia publikację in extenso. Poza uchwałą konferencja przyjęła wszystkie zgłoszone wnioski. Postanowiono je przekazać odpowiednim departamentom Ministerstwa Kultury i Sztuki. A oto tekst uchwały:

„Zgromadzeni na sesji przedstawiciele centralnych i terenowych urzędów administracji państwowej, zwłaszcza służb muzealnych i konserwatorskich, przedstawiciele wyższych uczelni, instytutów naukowych, przedsiębiorstw przemysłowych, członkowie organizacji społecznych i kulturalnych — po wysłuchaniu referatów i przeprowadzonej dyskusji stwierdzają co następuje:

Tworzenie kultury socjalistycznego społeczeństwa wymaga ochrony i kulturowania historycznych, zabytkowych i krajobrazowych wartości naszej ojczyzny. Zaspokajają one bowiem podstawowe biologiczne, psychiczne, artystyczne i światopoglądowe potrzeby całego społeczeństwa. W trudnych latach powojennych naród dokonał odbudowy i restytucji zniszczonych miast i zespołów zabytkowych, koniecznej dla pełnego odrodzenia społeczeństwa po spustoszeniach lat wojny i okupacji. Dokonania te stanowią historyczny dorobek pierwszego XXX-lecia PRL. Ten bezprzykładowy wysiłek wymaga kontynuacji poprzez utrwalanie egzystencji posiadanego zasobu zespołów zabytkowych i krajobrazowych, zarówno miejskich, jak i wiejskich. Dziedzictwo to, trudno wymierne w kategoriach ekonomicznych, należy do największych bogactw kraju i tak też powinno być traktowane. Dzięki zawartym w nim wartościom poznawczym, emocjonalnym i artystycznym jest ono czynnikiem narodowej edukacji oraz źródłem regeneracji twórczych sił społeczeństwa. Jest czynnikiem trwałości i ciągłości narodowej kultury, społecznej integracji, podstawą rozwoju rodzącego się społeczeństwa socjalistycznego. Jest ono świadectwem dziejów poszczególnych warstw naszego narodu i dzięki temu świadectwem wielowiekowym tradycji poszczególnych wsi, miast i regionów.

Historyczne przemiany jakim podlega kraj w wyniku socjalistycznej urbanizacji i industrializacji prowadzą do cywilizacyjnych, technologicznych i kulturalnych przemian zarówno gospodarki, jak i społeczeństwa. Zabytkowe i krajobrazowe zespoły — zarówno miejskie, jak i wiejskie — znajdują się w rezultacie w zupełnie nowych sytuacjach, co nasuwa szczególne problemy w zakresie ich ochrony. Zachodzi konieczność znalezienia najbardziej właściwych rozwiązań w zakresie polityki konserwatorskiej i ochrony krajobrazu w nadchodzących dziesięcioleciach. Uważamy w związku z tym, że polityka konserwatorska i ochrona zabytków znajdują się w jednym z zwrotnych punktów swojego rozwoju ze względu na wyżej opisane sprawy. W poczuciu odpowiedzialności jaka na nas ciąży za najlepsze zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa przeszłości — dla socja-

listycznej przyszłości, zgłaszamy następujące wnioski:

1. Ochrona zabytków i zabytkowych zespołów powinna być objęta długofalowym programem, zsynchronizowanym z planami przestrzennego i urbanistycznego zagospodarowania miast i regionów.

2. Istnieje potrzeba stworzenia interdyscyplinarnego modelu działań nad ochroną środowisk o walorach historycznych, zabytkowych i krajobrazowych. Model ten powinien między innymi obejmować:

— koordynację inicjatyw i działań w zakresie ochrony, jakie prowadzone są przez poszczególne resorty, instytucje państwowe i organizacje społeczne.

— powiązanie programów ochrony zabytków z wielkimi procesami inwestycyjno-przestrzennymi, jakie występują na wielu obszarach kraju,

— przemyślenia i określenia możliwości związanych z mecenatem nad zabytkowymi zespołami; owocne przykłady w tym zakresie świadczą, że istnieją na tym polu znaczne możliwości działania,

— wprowadzenie do szkolnictwa — w ramach wiedzy o środowisku — także nauki o obcowaniu z wytworami kultury, a szczególnie z zabytkami.

3. W celu zapewnienia skuteczności poczyniń w dziedzinie ochrony zabytków i ich zespołów potrzebne jest opracowanie konserwatorskiego planu działania w skali krajowej w oparciu o plan perspektywicznego rozwoju kraju, a zwłaszcza o plan jego zagospodarowania przestrzennego.

4. Realizacja wzrastających i skomplikowanych zadań w dziedzinie ochrony środowiska kulturowego i jego zabytków wymaga kadr o odpowiednich kwalifikacjach. W związku z tym potrzebne jest określenie perspektywicznych potrzeb w tej dziedzinie oraz dostosowanie do nich istniejącego systemu szkolenia kadr konserwatorskich. Uważamy, że system ten wymaga znacznego udoskonalenia.

5. Istnieje pilna potrzeba nowelizacji i uzupełnienia istniejącego ustawodawstwa o ochronie zabytków w sposób, który by umożliwił właściwe funkcjonowanie całego systemu ochrony.

6. W dziedzinie edukacji obywatelskiej pożądane jest pełniejsze wykorzystanie zabytków i miejsc historycznych zarówno w procesie nauczania, jak i w zakresie rozwijania świadomości historycznej całego społeczeństwa.

7. Obserwujemy wzrastającą liczbę problemów jakie stają przed kadrą mi konserwatorskimi w związku z roz-

wojem cywilizacji technicznej, procesami urbanizacji oraz zróżnicowaniem się przejawów ludzkiej działalności w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i społecznego. W związku z tym uważamy, że naukowe podstawy dla działania służb konserwatorskich może i powinien zapewnić większy udział wyższych uczelni i instytutów naukowo-badawczych w rozwijaniu omawianej problematyki. Istnieje również potrzeba skonfrontowania zadań służb konserwatorskich z ich obecnymi możliwościami realizacyjnymi celem wprowadzenia odpowiednich wniosków, zwłaszcza organizacyjnych.

8. Uważamy, że realizacja w/w proponowanych działań będzie stanowiła właściwy udział naszego kraju w Międzynarodowym Roku Ochrony Zabytków.

9. Uczestnicy sesji uznają, iż występuje potrzeba następnych spotkań poświęconych ochronie środowiska kulturowego, skupiających przedstawicieli instytucji, reprezentantów różnych zawodów i dyscyplin naukowych”.

Ponadto przyjęto uchwałę organizacyjną o następującej treści:

„Zgromadzen na sesji zwracają się do Komisji Wniosków, aby po upływie roku porozumiała się z Zarządem Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki dla oceny stopnia realizacji uchwały i zgłoszonych wniosków. Ocena wykonania uchwały i wniosków postuluje się przedłożyć na najbliższym ogólnopolskim spotkaniu o podobnej tematyce i opublikować w «Ochronie Zabytków» zgodnie z propozycją jej redakcji. Proponuje się, aby to spotkanie nastąpiło w inicjatywy Biura Dokumentacji Zabytków w Lublinie”.

(lk)

PRZEGLĄD INFORMACJI PRASOWYCH (III KWARTAŁ 1974 r.)

Podczas restauracji Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie dokonano odkrycia polichromii z pierwszej połowy XVII wieku. Prace konserwatorskie podjęły PKZ z Torunia.
Express Wieczorny, nr 158, 5.07.

Plan odnowienia i konserwacji zabytków Zamościa przewiduje dwa etapy — do 1980 r. i w latach 1980—1985, kiedy nastąpi zakończenie robót. Na realizację przeznaczono 1350 milionów zł.
Słowo Powszechne, nr 166, 14.07.

Do Ministerstwa Kultury i Sztuki wpłynął wniosek o uratowanie zamku w Suchej Beskidzkiej. Ma on być przeznaczony na pracownię historyków sztuki oraz hotel i muzeum twórczości ludowej.
Gazeta Krakowska, nr 168, 17.07.

Orestaurowano gotycką Wieżę Wodną w Bystrzycy Kłodzkiej, przeznaczając ją na Muzeum Filenistyczne oraz ekspozycję huty szkła „Violetta”.
Słowo Polskie, nr 179, 31.07.

Przystąpiono do adaptacji dla celów turystycznych murowano-drewnianego wiatraku typu „Holender” we wsi Bęsla, pow. Biskupiec, woj. Olsztyńskie.
Gazeta Olsztyńska, nr 185, 7.08.

Zamek w Książu przekazano Sudeckiemu Zjednoczeniu Rolniczo-Przemysłowemu, które po przeprowadzeniu remontu urządzi w nim hotel i zespół gastronomiczny.
Gazeta Robotnicza, nr 131, 4.08.

Oczekiwana jest decyzja w sprawie restauracji popadającego w ruinę Domu Opata w Krzeszowie, pow. Kamienna Góra.
Słowo Polskie, nr 184, 6.08.

PKZ ukończyły konserwację gotyckiej polichromii w Sali Batorego na zamku w Lidzbarku Warmińskim. Kontynuowane są prace nad zabezpieczeniem fragmentów polichromii w salach pierwszego piętra.
Gazeta Olsztyńska, nr 189, 12.08.

Zespół Konserwatorsko-Badawczy Miejskiego Biura Projektów dokonał w Krakowie w kamienicy przy ul. Szpitalnej 18 odkrycia renesansowego wystroju wnętrza (kolumny, portale, dekoracja malarska).
Echo Krakowa, nr 187, 12.08.

Podczas posiedzenia Komitetu Powiatowego PZPR zatwierdzono program rewaloryzacji ze-

spolu staromiejskiego w Tarnowie. Oprócz ukazania obiektów i detali zabytkowych ma on na celu zapewnienie właściwych warunków życia dla mieszkańców.
Dziennik Polski, nr 190, 13.08.

Runęła niespodziewanie baszta z XIV wieku na zamku w Odrykoniu.
Express Wieczorny, nr 190, 14.08.

Kilka przedsiębiorstw prowadziło remonty obiektów zabytkowych woj. zielonogórskiego, ale dla większości zabytków odczuwa się brak wykonawców. Widać też barbarzyński stosunek niektórych PGR-ów do eksploatowanych obiektów zabytkowych.
Gazeta Zielonogórska, nr 192, 15.08.

Pod kierunkiem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach prowadzone są prace inwentaryzacyjne domów z XIX i XX wieku o walorach historycznych i artystycznych.
Dziennik Ludowy, nr 195, 16.08.

W związku z Międzynarodowym Rokiem Ochrony Zabytków — 1975, Wytwórnia Filmów Oświatowych wspólnie z telewizją RFN przygotowała film poświęcony prowadzonym w Polsce pracom konserwatorskim.
Film, nr 33, 18.08.

W maju 1974 r. odbył się w Polsce międzynarodowy kongres prawników zajmujących się prawną stroną ochrony zabytków.
Prace i Życie, nr 33, 18.08.

Jeszcze nie zapadła decyzja w sprawie zabezpieczenia i zagospodarowania tzw. Żółtej Karczmy (pierwsza połowa XIX wieku, arch. M. Lancia) przy Al. Wilanowskiej w Warszawie.
Sztandar Młodych, nr 200, 22.08.

Trwa śledztwo w sprawie dewastatorów czterech figur z XVII—XVIII wieku sprzed kościoła farnego w Jarosławiu.
Słowo Powszechne, nr 201, 23.08.

Oliwa zasługuje na zaliczenie do wysokiej klasy zabytków krajobrazowo-architektonicznych i powinna dostać się pod specjalną opiekę władz konserwatorskich.
Kultura, nr 34, 25.08.

Na polichromowane stropy z XVII wieku w krakowskim hotelu „Grand” przy ul. Sławkowskiej natrafili pracownicy ASP w Krakowie.
Dziennik Polski, nr 201, 27.08.

Zakończono prace konserwatorsko-adaptacyjne pałacu w Ujeździe, woj. łódzkie, przeznaczając go na harcerski ośrodek szkoleniowy.
Dziennik Łódzki, nr 201, 27.08.

Toruński Oddział PKZ przeprowadza gruntowne prace konserwatorskie przy zabytkowych spichrzach w Grudziądzu.
Gazeta Pomorska, nr 201, 27.08.

Na rok 1976 przewidziano zakończenie prac remontowych zabudowy rynku w Sandomierzu.
Słowo Ludu, nr 237, 27.08.

W roku 1975 rozpocznie się odbudowa zamku w Morągu.
Gazeta Olsztyńska, nr 202, 28.08.

Przygotowywana jest dokumentacja do prac konserwatorskich, które obejmą zabytkowe rybackie domy w Helu.
Głos Wybrzeża, nr 202, 28.08.

We Wrocławiu PKZ przystąpiła do odnawiania uniwersyteckiej Auli Leopoldina. Trwają prace przy odbudowie kościoła św. Marii Magdaleny, klasztoru dominikanek oraz gotyckiego więzienia.
Gazeta Robotnicza, nr 203, 29.08.

W woj. rzeszowskim wiele zabytków czeka na konserwację, m.in. młyn wodny w Smolarzynie i Żołyni, wiatrak w Markowej i przydrożne kapliczki.
Słowo Powszechne, nr 206, 29.08.

W 1975 r. zakończona zostanie odbudowa zamku z XIV wieku w Węgorzewie, ratusza gotyckiego w Ornele oraz Domu Konwertytów z XVIII wieku w Braniewie.
Dziennik Ludowy, nr 207, 30.08.

Konserwatorzy przystępują do usunięcia zanieczyszczeń kopuły Kaplicy Zygmuntońskiej na Wawelu.
Kurier Polski, nr 201, 30.08.

Zatwierdzony został plan zagospodarowania zabytków Kolbacza w woj. szczecińskim; w klasztorze pocysterskim znajdzie się archiwum, w Domu Konwertytów — czytelnia, klub i kawiarnia, w Domu Opata — dom pracy twórczej, w Stodole Gotyckiej — muzeum.
Express Wieczorny, nr 208, 3.09.

Okręgowa Pracownia Konserwatorska w Szydłowcu przeprowadza prace konserwacyjne obrazów, niejednokrotnie odkrywając ich autorów.
Echo Dnia, nr 209, 2.09.